

According to quantitative linguistic analysis of printed periodical publications that are published in the languages of national minorities and come under protection, only the ethnic Poles (1,07 of publications per one ethnic group representative that considers the language of his/her nationality to be his/her mother tongue) and the Hungarians (5,94) may be regarded as well provided for; the Romanians (0,08) and the Russians (0,03) are partially provided.

Key words: press, minority language, printed periodical publications in the languages of national minorities, language policy.

УДК 070:811.161.2*27-028.16

Христина Дацишин

УСНЕ МОВЛЕННЯ В НАУКОВІЙ КОНЦЕПЦІЇ ПРОФЕСОРА ОЛЕКСАНДРИ СЕРБЕНСЬКОЇ

DOI

Проаналізовано концепцію усного мовлення, викладену в працях українського мовознавця Олександри Сербенської. Наголошуючи на первинності усного мовлення щодо писемного, О. Сербенська вивчає живе слово з погляду соціоекології, культури мови, комунікативістики, лінгвофілософії, досліджує джерела милозвучності української мови, феномен голосу, підкреслює важливість берегти і плекати автентичне українське живе слово як невід'ємну частину духу народу, його історії і культури.

Ключові слова: українська мова, усне мовлення, звук, голос, журналістика.

Постановка проблеми. Упродовж тривалого часу усне мовлення перебувало на периферії дослідницьких інтересів українських науковців; вільне, живе слово не було в пошані за часів тоталітаризму. Сьогодні спостерігаємо повернення уваги до усності, саме такий тип мовлення первинний, через усність було лінгвалізовано важливі фрагменти світу; звуки усного мовлення відобразили звуки природного середовища життя народу. Вимова звуків, інтонування речень, темп мовлення та інші характеристики усності є тими рисами, які чітко вирізняють носія певної мови; з усністю

пов'язаний термін «акцент», який часто є своєрідною пуповиною, ниткою зв'язку з рідною землею. З іншого боку, за певних умов в усному мовленні людини помітними можуть стати впливи чужомовного середовища. Важливо зрозуміти суть живого слова в духовній культурі, зберегти його особливості, тому вивчення усного мовлення в різних його аспектах є актуальним. Чималий пласт досліджень у цій сфері належить професорові Олександрі Сербенській.

Стан дослідження проблеми. Олександрі Сербенській як мовознавцеві присвячено чимало публікацій, автори яких здебільшого не наголошують на її внеску в дослідження усного мовлення. Наприклад, О. Пономарів пише: «У колі наукових зацікавлень пані Сербенської — лексикологія, термінологія, стилістика, діалектологія та інші сфери української мови, але найбільше уваги приділяє пані професор питанням культури української мови» [9, с. 327]. Серед наукових інтересів професора Сербенської називають «культуру української мови, художньо-публіцистичний світ Івана Франка, мовні проблеми формування національного інформаційного простору України, роль української мови в національній безпеці держави, унормування сучасної української мови, боротьбу з засиллям суржика» [3, с. 3].

У деяких публікаціях наукову і педагогічну діяльність О. Сербенської розглядають також і в контексті усного мовлення. Зокрема, мовну особистість О. Сербенської як носія «галицького типу інтелігентського усного мовлення, у якому звучанню і змістові, тексту і колоритові його відводять однакову роль, яка не в усьому збігається з літературною нормою» розкриває Н. Бабич [1, с. 67]. Роль О. Сербенської у практичному пропагуванні нормативного усного мовлення підкреслює М. Босак [2, с. 15].

Про О. Сербенську як дослідницю усного мовлення пише Н. Зелінська: «Коли роками нагромаджуване невдоволення, а то й обурення, мовною невправністю, стилістичною невизначеністю та інтонаційною бляклістю, що заповнили український теле- та радіопростір, досягло краю, Вона, зі своїм “фірмовим” ентузіазмом, взялася за всебічне вивчення наступної сфери — усного мовлення» [6, с. 117]. О. Кузнецова вирізняє фонематику як один з наукових пріоритетів О. Сербенської: «Мають місце в доробку Олександри

Антонівни й статті з традиційних розділів теоретичного мовознавства — фонематики (вчення про звуки, звукові засоби української мови)» [8, с. 311].

Мета статті — дослідити концепцію усного мовлення в наукових працях Олександри Сербенської, виявити особливості наукового трактування різноманітних мовних явищ, пов'язаних із звуковим мовленням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Різним аспектам усного мовлення присвячено значну частину наукових праць О. Сербенської. Серед них — «Культура усного мовлення. Практикум» (2003; 2004), «Слова та їхні форми, у яких найчастіше порушують норми наголошування» (2015; у співавторстві з М. Білоус), розділ «Наше усне мовлення» в книжці «Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей» (2001; у співавторстві з М. Волощак); «Феномен усного мовлення» (2000; 2004), «Роль аудіовізуальних засобів у творенні звукового образу Держави» (2000), «Наше усне мовлення: 30 запитань і відповідей» (2001), «Наше усне мовлення» (2001), «Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою» (2002), «Інтерферени в усному публічному мовленні» (2005), «Усне мовлення в системі національних цінностей» (2009), «Усне мовлення як категорія культури» (2013), «Усне мовлення в системі гуманістичних цінностей» (2014), «Основні параметри милозвучності української мови» (2016).

Професор О. Сербенська намагається знайти в усному мовленні витоки різноманітних явищ духовного життя народу й окремої людини, прагне окреслити звукове мовлення як феномен, зануритися в музику, яка доносить до нас тон і ритм усного слова від найдавніших поколінь, виявити своєрідний пульс живого слова в найглибших образах української та світової літератури. Живе слово справді пульсує, і цим воно протиставлене писемному мовленню, яке О. Сербенська, як і деякі інші науковці, вважає «муміфікованим образом живого мовлення» [13, с. 9]. Живе усне мовлення насажується «великою енергією духу, відтінюється тональним звучанням, мелодикою, збагачується мовою тіла, у ньому — своя гра темпоритмів, темброві забарвлення, модуляції голосу» [12, с. 458], в усному мовленні значно помітніше, ніж у писемному, проявляється сутність людини [10, с. 307].

Наукова зацікавленість О. Сербенської проблемами усного мовлення пов'язана насамперед з глибоким переконанням професора в обов'язкові кожного плекати і берегти рідне слово, адже «для О. Сербенської праця сіяння на ниві культури слова стала своєрідною місією, вона сама захоплена словом і захоплює ним своїх співрозмовників, зачаровує стихією української мови» [4, с. 121]. Кожна національна мова формується і розвивається під впливом особливостей життя і побуту народу, можна говорити про суголосність звуків, ритмів, інтонацій усного мовлення ритмам, звукам природи, специфіці комунікації тощо. На пізніших етапах існування мови активними стають зворотні процеси, коли усне мовлення впливає на формування життєвих ритмів народу та індивіда. О. Сербенська розглядає усне мовлення в контексті соціоекології. На думку дослідниці, «звукова мова має надзвичайно важливе значення в активізації біоритмів національного інстинкту, для зміцнення психофізичної структури національного типу, для мобілізації суспільства на основі етнонаціоналізму» [12, с. 458]; ці міркування, вважаємо, дають підстави стверджувати, що в усному мовленні яскраво виявлена об'єднувача, ідентифікаційна функція. Тому справедливим є висновок О. Сербенської про те, що «національна культура, її органічний зв'язок з національною мовою вимагають відповідної звукової збалансованості у просторі України» [13, с. 14].

Невтомний борець за екологію слова, О. Сербенська вивчає усне мовлення з позицій культури мови. Окреслюючи особливості українського усного мовлення, пані професор наголошує на його милозвучності, зазначає, що для української мови характерна «звукова організація сказаного чи написаного, своєрідна звукова пластика, т. зв. внутрішній симфонізм, мелодійність» [11, с. 258]. Сам термін «милозвучність», синонімічними до якого є «евфонія» та «доброзвучність», як зауважує О. Сербенська, ще не має одностайного трактування. Особливу увагу, на нашу думку, варто звернути саме на останній із них, де компонент «добро» можемо сприймати крізь призму різних значень цього слова: від тих, що пов'язані з якістю, до тих, що сфокусовані на моральних категоріях. Цей термін викликає асоціації з життєдайним, творчим характером мови, щодо цього доречно образне порівняння процесу говоріння з процесом творення тканини, запропоноване Й. Кавадою. «Вважають,

що уста — це орган, призначений для ткання віддиху і мови... Важливо, пише професор, що подібність язика і тканини пояснює ось який факт: функція одного і другого — це “одягання” тканиною нагої людини (наприклад, новонародженого), а слово дає людині ім’я (їй особисто та речам, що її оточують), “одягаючи” її. Дослідник слушно пов’язує цей процес з поширеними в європейських мовах слова **текст** (ще **текстиль**), що походить з латинської *texere* — ткати» [10, с. 318]. О. Сербенська наголошує, що «параметри милозвучності важливо пізнати, щоб, по-перше, вміти належно оцінити живе слово своє та свого оточення, по-друге, бути здатним доглибно аналізувати звукову своєрідність рідної мови і практично зберегти її (хоч би з уваги на різні чинники, що деформують її чи навіть руйнують), по-третє, активно включатися у процес дерадянізації, тобто адекватно реагувати на zdeформовані написання і вимову слів та їхніх форм, по-четверте, внести відповідну корекцію у свою вимову» [11, с. 259].

Милозвучність української мови, як стверджує дослідниця, виявляється «на рівні звучання не лише окремих слів, а й окремих мовних елементів — звукосполучень, словосполук; милують вухо звуковою граціозністю, винятковою доброзвучністю і окремі тексти, якщо здатні їх сприймати не лише чутливим, натренованим вухом, а й оком, яке “вміє” слухати» [11, с. 258]. Милозвучність усна перетікає в милозвучність графічну, налаштовує різні органи чуття на те, щоб вбирати гармонійно скомпоновані фрагменти мовлення.

Корені милозвучності мови можна шукати у зв’язках із музикою. Музикальність української мови засвідчувало багато науковців, існує навіть термін «наспівність», яка виявляється «в акцентно-ритмічній структурі мови, а загалом — в інтонації слова і речення, у ритміці» [12, с. 470]. Згадуючи маловідому гіпотезу індійського музикознавця і філософа Х. Хана про музику як першооснову творення людської мови [11, с. 259], пані професор наголошує, що зв’язок між мовою і музикою «багатьма усвідомлений», тому «важливо зберегти цю особливість». Посилаючись на праці російського вченого Г. Крейдліна, О. Сербенська пише, що «музика і слово переплітаються, взаємодіють із найрізноманітнішими явищами і процесами людського буття і набувають нових естетичних та етичних значень. Тони і звуки, гами й палітри, ритми, акорди і каданси ви-

ходять за межі того простору, які їм визначено, і входять як компоненти моделей мови і мовлення, стають одиницями моделей життєвих вчинків, способу думки і самого життя» [12, с. 470]. В українській мові, де «слово, пісня, музика не лише співіснують, а тісно переплітаються, становлять одне ціле» [12, с. 470], цей зв'язок особливо помітний, адже їй притаманна «гучність, вокальна гармонія, плавність, тенденція до відкритості складів, до наростання сонорності у внутрішніх складах, акцентно-ритмічна структура тощо» [11, с. 260].

Милозвучність нашої мови виявляється у вокалічності — частці голосних порівняно з приголосними в мовному потоці, наприклад, як пише О. Сербенська, в народнопоетичних текстах їх, за дослідженням Н. Тоцької, приблизно 45—46%. Ще один чинник милозвучності нашої мови — в перевазі «сонорних та дзвінких приголосних над глухими — характерна ознака української мови», це «унікальне надбання» української мови; «і збереження цього є одним з важливих показників милозвучності» [11, с. 261]. Чинниками милозвучності усної мови також є складоподіл, вокальна гармонія.

Специфіка національного типу мовлення може бути сконцентрована навіть в окремих звуках, наприклад, в українській мові особливим є звук **О**. О. Сербенська вважає його одним з «найтиповіших голосних звуків української мови. Цей звук забезпечує характерний для нашої усності вертикальний тип мовлення, сприяє заокругленню; під наголосом дещо подовжується, як і, до речі, інші наголошені звуки» [11, с. 261]. Він «завжди чіткий у вимові, у ненаголошеній позиції не допускає будь-якого призвука **а** (вимова ненаголошеного **о** з наближенням до **а** — характерна особливість російської літературної мови)» [12, с. 473]. Справедливу шану цьому звукові віддавали, як зазначає О. Сербенська, Ю. Єлісєнко, А. Содомора. Поет-символіст К. Бальмонт «пов'язує **о** з бездонністю, здатністю позначити урочистий розлог, просторінь і дає приклади — поле, море, обшир» [12, с. 473].

Комунікативні особливості усного мовлення дають змогу ефективніше залучити до розмови реципієнта, слухача; зв'язок «мовець—слухач» є значно тіснішим, ніж «автор—читач», адже процеси мовлення і слухання переважно відбуваються одночасно, тоді

як писання і читання завжди розірвані в часі. Роль слухача виявляється в тому, щоб дати мовцеві змогу висловити думку, сприймати мовлення максимально уважно, реагувати на нього; дослухатися до чужих думок, слухати, чути і почути. О. Сербенська досліджує усне мовлення з позицій комунікативістики, наголошує, що «уміти слухати — це, крім усього іншого, ознака вихованості, життя в Богоприсутності, це здатність зрозуміти когось, передбачити в опонента певну зернину істини, а в собі — не абсолютну і єдино можливу правду. Такий підхід сьогодні надзвичайно актуальний ще й з огляду на те, що, за спостереженнями багатьох, люди в тому гомінливому, шаленому світі втрачають здатність слухати» [12, с. 462].

В усномовній комунікації є ще один, притаманний тільки їй феномен — мовчання. Мовчання можна розглядати як інший вияв слухання, воно дає змогу почути, зрозуміти, подумати, навіть зупинитися, мовчання можливе також як пауза в мовному потоці того, хто говорить. Мовчання — це також спосіб розмови, це відсутність звуку, тут варто згадати міркування видатного митця, засновника абстракціонізму В. Кандинського, частина життя якого пов'язана з Україною, про те, що мовчанню, паузі, відсутності звуку відповідає білий колір [7, с. 131]. Мовчання цінне тим, що його можна наповнити індивідуальними сутностями. Можливо, саме тому кажуть, що мовчання — золото. Досліджуючи мовчання, О. Сербенська зазначає, що «науку про роль і місце мовчання в комунікативному процесі, а ще краще сказати — у поведінковому тексті не завжди засвоюють навіть ті, яким вона конче потрібна» [12, с. 463].

В усному мовленні більшою мірою, ніж в писемному, розкривається людська особистість. О. Сербенська вбачає в усному мовленні широкі можливості для досягнення комунікативної мети в різних сферах, адже «відчутною стає криза довір'я до передавання інформації за допомогою друкованого слова» [11, с. 264]. Довіру до усного мовлення можна пов'язувати з можливостями інтимізації: «...довірливий лад мови, лірично-інтимний, елегійно-урочистий, молитовно-благальний, співчутливий, приязний, епічнорозповідний. Лише в мовленому слові слухач, який має здатність чути, відчує іронію, зухвалість, самовпевненість, роздратованість, зневагу,

гнів, докір, зневіру, лицемірство, лукавство, а чи приязнь, співчуття, привітність, прихильність. Комунікативна специфіка живого слова — неосяжна, як і гама людських почуттів» [12, с. 458].

О. Сербенська аналізує усне мовлення також з позицій лінгвофілософії, зазначає, що «в усному мовленні надзвичайно різнобічно виявляється людська сутність — психічні особливості, інтелект, світосприймання, спосіб мислення, виховання, здатність називати, оцінювати, контактувати з іншими та впливати на них. Це особливий і надзвичайно складний вид діяльності людини, який допомагає їй ідентифікуватися з усім видимим і невидимим. В усному мовленні слово не покидає чистої стихії буття, дає простір для вияву його різних вимірів. Як своєрідний вокально-звуковий субкод, усне мовлення дає можливість максимально чітко висловлювати думку і адекватно її сприймати» [13, с. 8—9]. Здатність людини розмовляти дана їй Творцем, «Христос своє вчення... проповідував живим словом» [13, с. 10], «воля Божа проявилася в тому, щоб Христове вчення проповідувати народам їхніми рідними мовами» [12, с. 469].

Не випадково одним з аспектів усномовних досліджень О. Сербенської є вивчення голосу, який «у певному контексті можна розуміти як свідчення Богоприсутності, адже саме голос почув Мойсей з неопалимої купини» [5, с. 9]. «Історія людської культури засвідчує одвічне прагнення пізнати феномен звука людської мови, голосу, який, як уважають, є найкращим інструментом, що його створив Господь Бог» [13, с. 12]. Те, що «наша Земля наповнена голосами найрізноманітніших музичних інструментів», утверджує, на думку О. Сербенської, ідею «збільшення влади духу над матерією, що, очевидно, є велінням вищих сил» [10, с. 312].

О. Сербенська характеризує голос дуже поетично, образно, пов'язує особливість українського голосу з наспівністю, музикальністю української мови. «Як національне надбання, освячене віками, голос *милий, любий*. Він обличчя не лише людини, а й образ, лице народу. У ньому свої неповторні інтонаційні конструкції, інтонаційні схеми, тональні рівні, ритмомелодика, темпоритміка. Він виплеканий народом, що здавна живе на землі, яка “сама співає”. Він *український*: употужнений силою животворящого духу, у ньому ритми рідної землі, вібрації голосів багатьох поколінь, він за-

кріпився в навколоземному просторі і в серцях мільйонів» [10, с. 306]. Навіть в науковому тексті пані професор наділяє голос епітетами і порівняннями: «За своїми ознаками наш голос м'який, наспівний, звучний. Він розлогий, дужий, сонячний, як наші степи; гордий, розспіваний, барвистий, як Карпати, він таємничий, як краса України Поділля, тихий, спокійний, як озерно-блакитнооке Полісся. Він буває гострий і колючий, як те терня, що вкриває узлісся, розростається в лісостепу» [10, с. 306]. Голос є своєрідним звуковим обличчям людини, за ним «пізнаємо його носія, коли не маємо з ним візуального контакту» [10, с. 308]. Голос наділений містичною силою не тільки в християнському, а й в язичницькому трактуванні, він має здатність викривати підступне вбивство, оскільки природа в різних своїх виявах (українська калинова сопілка, словацький явір, бразильська трава, португальська рожа) «зберігає голос жертви і викриває вбивцю». «Отже, голос постає як парадоксальний феномен: водночас він явище живе і мертво, внутрішнє і зовнішнє, індивідуальне і загальне, аутентичне і штучне» [10, с. 311].

По-новому виявляється роль голосу в представників усномовних, «голосомовних» професій. Наприклад, у радіожурналістиці голос, як пише О. Сербенська, «став “відторгненим” від свого носія, дістав інший простір — вільний, космічний. Людина почула себе, пізнала мелодіку свого голосу, дістала змогу порівняти з іншими голосами; відокремлений, він чіткіше показав хиби артикуляційної бази, дав змогу вносити певні виправлення. Уже в цій сфері голос почав виявляти по-своєму до свого нового “я”» [10, с. 311]. Тому для журналістів дуже важливо розвивати усномовну майстерність.

Висновки. Усне мовлення в трактуванні Олександри Сербенської справедливо стає важливим об'єктом наукового дослідження. Зв'язок між усним мовленням і музикою, між усним текстом і тканиною виявляє глибоку сутність усності як особливого способу відтворення і творення світу, у якому важливими стають тони, ритми, суголосі зі звуками та ритмами природи і людини, з плином людського життя. Усність в українській мові заглиблена в мелодійність української пісні, наспівність українського мовленого слова, це дає підстави говорити про милозвучність, доброзвучність як

одну з його ключових характеристик. Інструментом усного мовлення є голос, який має у трактуванні багатьох культур містичну сутність; його сила насажується глибокою духовністю, його тони та інтонації відкривають широкі можливості для комунікації в різних сферах, зокрема в професійній діяльності журналістів. Ідеї О. Сербенської стають поштовхом до подальших наукових досліджень у цій сфері.

1. *Бабич Н.* Науковий ідіостиль професора О. А. Сербенської // Олександра Сербенська / упоряд. В. Лизанчук. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 60—68. Серія «Заслужені професори Львівського національного університету імені Івана Франка».
2. *Босак М.* Мовознавців багато, Сербенська одна // Олександра Сербенська / упоряд. В. Лизанчук. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 14—16. Серія «Заслужені професори Львівського національного університету імені Івана Франка».
3. *Височанський В. С.* Вірна дочка України. Переднє слово // Олександра Сербенська / упоряд. В. Лизанчук. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 3—4. Серія «Заслужені професори Львівського національного університету імені Івана Франка».
4. *Дацшин Х.* Невтомний сіяч українського слова (Культура мови в науковій рецепції професора Олександри Сербенської) // Культура слова. 2018. № 89. С. 119—129.
5. *Дацшин Х.* Під проводом Господньої руки // Теле- та радіожурналістика. 2019. Вип. 18. С. 7—10.
6. *Зелінська Н.* Олександра Антонівна Сербенська: у невомних пошуках нового // Олександра Сербенська / упоряд. В. Лизанчук. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 116—118. Серія «Заслужені професори Львівського національного університету імені Івана Франка».
7. *Кандинский В.* О духовном в искусстве. (Живопись) // Избранные труды по теории искусства. Москва: Гилея, 2001. Т. 1.
8. *Кузнецова О.* Пріоритети мовознавчих досліджень професора Олександри Сербенської // Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2019. Вип. 45. С. 308—315.
9. *Пономарів О.* Низький уклін вам, пані Лесю! // Теле- та радіожурналістика. 2009. Вип. 8. С. 327—329.
10. *Сербенська О.* Голос як важливий компонент мовленого слова // Теле- та радіожурналістика. 2019. Вип. 18. С. 305—320.

11. *Сербенська О.* Основні параметри милозвучності української мови // Теле- та радіожурналістика. 2016. Вип. 15. С. 258—266.
12. *Сербенська О.* Усне мовлення в системі гуманістичних цінностей // Україноцентризм наукового сумління: зб. наук. пр. на пошану професора Зеновія Терлака. С. 457—477.
13. *Сербенська О.* Феномен звукового мовлення // Культура усного мовлення. Практикум. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. С. 5—15.

References

1. Babych, N. (2014). Naukovyj idiostyl profesora O. A. Serbenskoyi [A scientific idiostyle of the professor O. A. Serbenska], *Oleksandra Serbenska*, uporyad. V. Lyzanchuk, Lviv, LNU imeni Ivana Franka, s. 60—68, Seriya «Zasluzheni profesory Lvivskogo natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka». (in Ukr.).
2. Bosak, M. (2014). Movoznavtsiv bahato — Serbenska odna [There are many linguists, and only one Serbenska], *Oleksandra Serbenska*, uporyad. V. Lyzanchuk, Lviv, LNU imeni Ivana Franka, s. 14—16, Seriya «Zasluzheni profesory Lvivskogo natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka». (in Ukr.).
3. Vysochanskyj, V. S. (2014). Virna dochka Ukrayiny. Perednye slovo [A faithful daughter of Ukraine. A foreword], *Oleksandra Serbenska*, uporyad. V. Lyzanchuk, Lviv, LNU imeni Ivana Franka, s. 3—4, Seriya «Zasluzheni profesory` Lvivskogo natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka». (in Ukr.).
4. Datsyshyn, Kh. (2018). Nevtomnyj siyach ukrayinskoho slova (Kultura movy v naukovij recepciyi profesora Oleksandry Serbenskoyi) [Tireless seeders of the Ukrainian word (The language's culture in the scientific reception of the professor O. Serbenska)], *Kultura slova*, no. 89, s. 119—129. (in Ukr.).
5. Datsyshyn, Kh. (2019). Pid provodom Hospodnoyi ruky [Under the God hand's guidance], *Tele- ta radiozhurnalistyka*, vyp. 18, s. 7—10. (in Ukr.).
6. Zelinska, N. (2014). Oleksandra Antonivna Serbenska: u nevtomnykh poshukakh novogo [Oleksandra Antonivna Serbenska: in tireless searches of newness], *Oleksandra Serbenska*, uporyad. V. Lyzanchuk, Lviv, LNU imeni Ivana Franka, s. 116—118, Seriya «Zasluzheni profesory` Lvivskogo natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka». (in Ukr.).
7. Kandinskiy, V. (2001). O duhovnom v iskusstve. (Zhivopis) [About spiritual in art. (Painting)], *Izbrannyye trudy po teorii iskusstva*, t. 1, Moskva, Gileya. (in Rus.).

8. Kuznetsova, O. (2019). *Priorytety movoznavchykh doslidzhen profesora Oleksandry Serbenskoyi* [The priorities of linguistic researches of the professor O. Serbenska], *Visnyk Lvivskogo universytetu. Seriya Zhurnalistyka*, vyp. 45, s. 308—315. (in Ukr.).
9. Ponomariv, O. (2009). *Nyzkyj uklin vam, pani Lesyu!* [A low bow to you, Mrs Lesia!], *Tele- ta radiozhurnalistyka*, vyp. 8, s. 327—329. (in Ukr.).
10. Serbenska, O. (2019). *Holos yak vazhlyvyj komponent movlenogo slova* [A voice as an important component of speech word], *Tele- ta radiozhurnalistyka*, 2019, vyp. 18, s. 305—320. (in Ukr.).
11. Serbenska, O. (2016). *Osnovni parametry mylozvuchnosti ukrayinskoyi movy* [The main parameters of melodiousness of the Ukrainian language], *Tele- ta radiozhurnalistyka*, vyp. 15, s. 258—266. (in Ukr.).
12. Serbenska, O. (2014). *Usne movlennya v systemi humanistychnykh cinnostej* [Oral speech in a system of humanistic values], *Ukrayinocentryzm naukovogo sumlinnya*, zb. nauk. pr. na poshanu profesora Zenoviya Terlaka, s. 457—477. (in Ukr.).
13. Serbenska, O. (2003). *Fenomen zvukovogo movlennya* [A phenomenon of the sound speech], *Kultura usnogo movlennya*. Praktykum, Lviv, Vydavnychjy centr LNU imeni Ivana Franka, s. 5—15. (in Ukr.).

Khrystyna Datsyshyn

ORAL SPEECH IN THE PROFESSOR OLEKSANDRA SERBENSKA'S SCIENTIFIC CONCEPT

The article analyzes the concept of oral speech, set out in the works of Ukrainian linguist Oleksandra Serbenska. Emphasizing the primacy of oral speech, professor O. Serbenska analyzes the live word in the context of socio-ecology, language culture, communication and linguo-philosophy. She explores the sources of melodiousness of the Ukrainian language, studies the phenomenon of voice. Serbenska emphasizes an importance of preserving and nurturing authentic Ukrainian oral speech as a spirit of the people, its history and culture.

The scholar tries to find origins of various phenomena of spiritual life of the people and an individual in the oral speech. Serbenska's works attract attention by their motifs to outline sound speech as a phenomenon, to immerse themselves in music that conveys us tone and rhythm of the spoken word from ancient generations.

The connection between oral speech and music, between oral and print text reveals the deep essence of orality. It serves as a special way

of reproducing and creating a world where tones and rhythms sound in unison with sounds and rhythms of nature and man. Orality in the Ukrainian language is immersed in the song. The melody of the Ukrainian spoken word enables to speak of melodiousness as one of its key characteristics. An instrument of oral speech is a voice. It has a mystical essence in an interpretation of many cultures; its strength is filled with deep spirituality, its tones and intonations open wide opportunities for communication in various fields, including a professional practice of journalists. O. Serbenska's ideas give an impetus for further scientific research in this field.

Keywords: Ukrainian language, oral speech, orality, melody, sound, voice, journalism.

УДК 070:004.738.5](477):159.922.73-048.62

Олександра Зіненко

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ДИТИНСТВА В УКРАЇНСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-ЗМІ

DOI

Сьогодні інтернет-ресурси відіграють провідну роль серед новинних каналів. Тому для дослідження були обрані журналістські матеріали з трьох провідних інтернет-ЗМІ України за 2019 рік — «Українська Правда», «ТСН» та «24 канал». Проведено детальний контент-аналіз статей на теми дитинства та дітей як представників уразливої соціальної групи, потребуючої спеціальних методик висвітлення у медіа. Запропоновано тематичну класифікацію матеріалів, простежено тенденції зображення дітей в ЗМІ на основі проведеного статистичного дослідження матеріалів. Проведено аналіз створення образу дитинства відповідно до стандартів журналістської роботи та дано загальну оцінку розроблення теми та способів її висвітлення. Створені передумови для подальшого дослідження теми дитинства у засобах масової інформації.

Ключові слова: діти, образ дитинства, інтернет-ЗМІ, контент-аналіз, журналістика.